

TOSHKENT IRRIGATSIYA VA QISHLOQ
XO'JALIGINI MEXANIZATSIYALASH
MUHANDISLARI INSTITUTI

FAN: YER RESURSLARINI BOSHQARISH

MAVZU

08

**MAMLAKATNING MAVJUD YERDAN
FOYDALANISHIDAGI MUAMMOLAR**

RO'ZIBOYEV S.B

**Yer resurslarini boshqarish
kafedrasi dotsenti, PhD**

REJA

- 1. Mamlakatning mavjud yerdan foydalanishdagi muammolar**
- 2. Yer resurslarini boshqarish tizimining mamlakat iqtisodiyoti bilan bog'liqligi.**

МАВЗУНИ МУСТАҚИЛ ЎЗЛАШТИРИШ УЧУН ТАВСИЯ ҚИЛИНАЁТГАН МАНБАЛАР ВА АДАБИЁТЛАР

Асосий:

1. Ben McFarlane, Nicholas Hopkins. **Land Law**: Text, Cases, and Materials. OUP Oxford, 2012
2. М.Х. Рустамбоев ва бошқ. **Ер ҳуқуқи**. Дарслик – Т.: Тошкент давлат юридик институти, 2002. – 237
3. **Земельное право республики Узбекистан**. Учебник. Под. ред. М.Х. Рустамбаева. ҳуқуқи. Т.: ТДЮИ, 2007. -215 стр.
4. А. Нигматов. **Ер ҳуқуқи**. Ўқув қўлланма. – Тошкент.: “Ислом Университети”, 2001. – 191б.
5. А. Нигматов. **Земельное право**. Учебное пособие – Т.: “Ислом Университети”, 2001. – 189 б.
6. **Узоқова Г.Ш. Аҳоли пункти ерларидан фойдаланиш ҳуқуқи. Т.: ТДЮИ, 2006.-117 б.**
7. М. Mirzaabdullaeva, A. Muqimov, Z. Xafizova. **Yer huquqi**, O'quv qo'llanma. -Т.: TIMI, 2016.- 196 б
8. **Земельное право**: Учебник / С.А. Боголюбов, Э.А. Галиновская; Учебник./Под ред. С.А. Боголюбова – М.: ТК Велби, Изд-во Проспект, 2004.-400 стр.

Қўшимча:

1. Ўзбекистон Республикасининг **Ер кодекси**, Ўзбекистон, Т.: 1998
2. Ўзбекистон Республикасининг **қонун ости ҳужжатлари**

Интернет ресурслари

1. [http:// www. cousera.org /](http://www.cousera.org/)
2. <http:// www, harvard.edu/>
3. [http://www, Ziyonet. Uz/.](http://www, Ziyonet. Uz/)

Mamlakatning mavjud yerdan foydalanishidagi muammolar

Jahon iqtisodiyotida yuz berayotgan tub o'zgarishlar [keyingi yillari nihoyatda](#) faollashayotgan qator muhim omillar, jumladan fan va texnikani jadal rivojlanishi, uning yutuqlarini amaliy faoliyatda keng ko'lamda qo'llanilishi, iqtisodiy jarayonlarni boshqarishni ancha murakkablashganligining ta'sirini o'sganligi bilan bog'liqdir. Buni to'la tushunib olish hamda boshqarishning samarali strategiyasini qabul qilish uchun jamiyatning murakkab iqtisodiy, ijtimoiy hamda ekologik muammolari bo'yicha anchagina chuqur bilimlarni egallash talab qilinadi. Bu holat ayniqsa iqtisodiy obyektlarning murakkablashganligi hamda ushbu jarayonga mos bo'lmagan boshqarish tizimini qayta qurish natijasida xalq xo'jaligining turli tarmoqlaridagi boshqarish uslublari va ishlab chiqarish aloqalari o'rtasidagi oldingi mavjud tenglik buzilgan, iqtisodiyoti bozor munosabatlariga o'tayotgan mamlakatlar uchun xarakterlidir.

Bunda iqtisodiy munosabatlarni tubdan isloh qilish, korxonalar va ishlab chiqarishni tubdan qayta tarkiblash, resurslarni iqtisod qiluvchi texnologiyalarni hamda iqtisodni boshqarishning bozor uslublarini qo'llash talab qilinadi. Shu munosabat bilan jamiyatni xo'jalik salohiyatidan foydalanish hamda ekologik vazifalarini hayotga tadbiq qilishda samarali ilmiy tadqiqotlarning dolzarbligi ayniqsa oshadi. Analitik ishlanmalardan foydalanish asosida boshqaruvning turli konsepsiyalari ishlab chiqilmoqda. Bunda ayniqsa integratsion boshkarish katta ahamiyatga ega bulmoqda. Murakkab masalalarni hayotga tadbiq qilish strategiyasini rejalashtirish amaliyoti shuni ko'rsatadiki, murakkab muammolarni tadqiq qilishning anchagina samarali uslublari – bu muammoga tizimli yondashuv hamda tizimli tahlilga asoslangan tizimlangan tadqiqotlardir.

Boshqarish deganda, boshqariladigan tizimlarga taʼsir jarayoni tushuniladi. Har qanday murakkab tashkil etilgan [boshqariladigan tizimlar](#), shu jumladan yerdan foydalanish tizimi ham, oʻzining boshlangʻich parametrlarini ushlab turishi, shuningdek, oʻzlarining sifat holatlarini maʼlum bir maqsadga yunaltirilgan darajalariga erishishi uchun obyektiv ravishda boshqarishni talab qiladi. Boshqacha qilib aytganda, boshqarish—bu boshqariladigan tizimlarni, ularni ichki mazmuni bilan mavjud boʻlishining obyektiv zaruriyatidir. Boshqarish tizimni oʻzining rivojlanish qonuniyatlariga mos tarzda amalga oshiriladi. Boshqarishsiz tizim amaliy jihatdan boʻlinib ketadi. Yer resurslaridan foydalanish imkoniyatlarini hayotga tadbiq qilish surʼatlari mamlakatda oʻtkazilayotgan iqtisodiy islohotlar salmogʻiga unchalik toʻla javob bermaydi. Bu toʻgʻrida yerlarni maqbul tarmoqlararo taqsimlanishi hamda iqtisodiy tarmoqlari va jamiyat faoliyatining sferalari boʻyicha yerlardan foydalanish samaradorligini baholash amaliyotini mavjud emasligi, [yer kadastrini yuritishdagi](#) mavjud kamchiliklar, qishloq xoʻjalik yerlaridan foydalanishning uncha yuqori boʻlmagan samaradorligi, qishloq xoʻjalik yerlari sifatini pasayishi, bozor sharoitida yerlardan foydalanish mexanizimiga kiritiladigan iqtisodiy omillarni unchalik toʻla oʻrganilmaganligi, qishloqda aholini joylashtirish muammolarini mavjudligi, yer resurslarini qayta tiklash va boshqa qator muammolar guvohlik beradi.

Resurslaridan foydalanishdagi kamchiliklarning asosiy sabablaridan biri-bu hozirgi kungacha tizimli yerdan foydalanishning aniq va samarali ravishda ishlab chiqilgan davlat Dasturlarining

mavjud emasligidir. Bu Dastur yerdan foydalanish konsepsiyasini, yer munosabatlarining tarkibiy qismlari tamoyillarini, mazmuni va metodologiyasini, keying rivojlanish yullarini aniqlaydi. Yerdan foydalanishning samarali Dasturlarini mavjud emasligi yerdan foydalanishni ijtimoiy-iqtisodiy voqeilik sifatidagi mohiyatiga va rivojlangan yoki rivojlanmagan bozor iqtisodiyotiga ega jamiyatdagi yerning umum egallagan roliga, tabiiy majmuaning muhim birikmasi sifatidagi roliga etarli baho berilmaganligi bilan belgilanadi. Bunday dastursiz samarali yer siyosatini o'tkazish hamda yer resurslaridan oqilona foydalanishni ta'minlash mumkin emas. Davlat bosh islohotchi, yer siyosati uchun vakolatli va ma'suliyatli davlat organi-bu "Kadastr agentligi" hisoblanadi. Bu tashkilot bozor iqtisodiyotining rivojlanishi sharoitida ancha faol va aniq yer siyosatini yuritishi zarur.

Dasturda asosiy diqqat-e'tibor, ayniqsa bozor iqtisodiyoti nuqtai nazaridan, yerdan foydalanishning iqtisodiy qirrasiga qaratilishi zarur. Barcha turlardagi yer maydonlarini hisoblash, bonitirovka qilish va yerlarni iqtisodiy baholash, soliqqa tortish tizimini takomillashtirish, ipoteka tizimini [rivojlantirish](#), hududni rivojlantirish hamda yer uchastkalaridan foydalanishda investitsiyalash shartlari va tartibi, Yerlarni qayta tiklash mexanizimini hamda ularni oqilona foydalanishni rag'batlantirish, yer uchastkalari bilan turli harakatlarni amalga oshirish kabi muammolar ayniqsa katta ahamiyatga ega bo'ladilar. Yerlardan iqtisodiy foydalanish mexanizimiga qo'shilishi mumkin bo'ladigan boshqa omillarni ham qabul qilish mumkin. Dasturda mumkin qadar ijtimoiy, rekreatsion [hamda ekologik masalalarni](#) ko'proq ishlab chiqish zarur: Yerdan foydalanish masalalarini aholining turmush faoliyati uchun normal sharoitlar bilan, yer resurslaridan foydalanish jarayonidagi atrof muhitni saqlash bilan bog'lash zarur bo'ladi.

Qishloq aholisini joylashtirishning maqbul sharoitlari, yerdan foydalanishning mintaqaviy tizimlarini (Qoraqalpogʻiston, Fargʻona vodiysi va boshqa regionlar) ishlab chiqish yerdan foydalanishning oʻta muhim muammolari hisoblanadi. Yerdan foydalanishning ijtimoiy yunalishiga taalluqli tamoyillarni tadbiq qilish yullarini, tabiiy majmualar bilan ularni oʻzaro bogʻliqligini aniqlash zarur boʻladi. Respublikada iqtisodiy islohotlarni doimiy ravishda chuqurlashuvi sababli yangilanib turadigan yer qonunchiligi tizimi ishlab chiqilgan hamda mavjuddir. Yer kodeksiga tizimli yerdan foydalanish toʻgʻrisidagi tushunchani kiritish, bozor iqtisodiyoti sharoitida yerni jamiyatdagi ijtimoiy-iqtisodiy aloqalarining obyekt sifatidagi rolini etarli darajada ochib berish zarur; yerga boʻlgan mulkchilikning turli-tuman shakllarini mavjud boʻlishi nuqtai nazardan 16,17,39 va 40-moddalari katta tuzatishlar [talab qiladi](#); yer uchastkasining mulkdori, egasi, foydalanuvchisi va ijarachisi terminlari chalkashib ketgan; umuman olganda, kodeks aksariyat agrar yunalishga ega, shu bilan birga katta miqdorlardagi qonun osti meʼyoriy hujjatlari ishlab chiqish zarur. Yerdan foydalanishning huquqiy qirrasini yer munosabatlarini tubdan isloh qilish uchun, yerda xoʻjalik yuritishning turli-tuman, tashkiliy-huquqiy shakllarini rivojlantirish, yerdan foydalanish subʼektlarining huquqiy rejimini takomillashtirish uchun zaruriy sharoitlarni yuqori surʼatlarda taʼminlashi zarur.

Yer resurslarini tarmoqlararo taqsimotini maqbullashtirish ham yerdan foydalanishning muhim muammosi hisoblanadi. Yerdan foydalanish turlarini nazariy jihatdan yanada qayta o'rganish talab qilinadi. Ularni hal qilish yerlarni tarmoqlararo taqsimlashni maqbullashtirish bilan hamda hududni tabiiy-iqtisodiy mintaqalari bilan bog'liqdir. Yerdan foydalanish turlari, ularning mazmuni, o'sish sur'atlari va xususiyatlari, har bir yerdan foydalanish turlari bo'yicha yerdan foydalanish samaradorligini baholash nuqtai nazaridan yerlardan oqilona foydalanish masalalari rivojlantirilishi zarur. Barcha toifa yerlardan foydalanish ularga mos samaradorlikda (iqtisodiy, ijtimoiy, rekreatsion, ekologik) amalga oshirilishi zarur. Har bir faoliyat sohasida, iqtisodiyotni har bir tarmog'ida yerlardan foydalanish samaradorligini

(mavjud va potensial) baholash uslubiyatini ishlab chiqish zarur. Misollarga murojaat qilaylik. Masalan, suv fondi yerlarining maydoni keyingi 37 yil ichida 6 marta o'sgan. Ushbu sur'at bilan yerlardan foydalanishning iqtisodiy yoki bo'lmasa boshqa samaradorlikni o'sishi qay tarzda kechganligi taqqoslanadi. Qishloq xo'jalik yerlarini noqishloq xo'jalik maqsadlari uchun har yili katta miqdorlarda (5-7 ming.ga sug'oriladigan ekin yerlari) ajratilishi (qayta taqsimlanishi), ichki xo'jalik qurilishlari (2-3 ming.ga sug'oriladigan ekin yerlari), suv xo'jaligi qurilishlari shular jumlasidandir.

***Этиборларингиз учун
рахмат!***